

Потапова Я. В.,

слухач курсу з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю "Правоохоронна діяльність" ННІЗДН НАВС

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР (1954-1964 РР.)

Період 1954-1964-х рр. є винятково важливим періодом у вітчизняній історії, який суттєво вплинув на подальший розвиток держави та права, суспільства. Реформування радянського суспільства другої половини 1950-х – першої половини 1960-х років, що увійшло в історію як "відлига", стало визначальним у розвитку політичного життя УРСР.

Новациї, що втілювались в життя, а також історично-державна подія 1954 р. – перехід Кримської області та м. Севастополя до складу УРСР, дали поштовх до проведення змін в органах державної влади та управлінні.

Боротьба на владному партійно-державному рівні після смерті Й. Сталіна була детермінована усвідомленням необхідності десталінізації, неможливості залишати без змін систему влади з радикальним, тоталітарним, репресивним характером [1].

У 1957 році боротьба за владу закінчилась перемогою М. Хрущова. В 1958-1961рр. в Президії і Секретаріаті ЦК КПРС сформувалося і зміцнилося українське угруповання. Система влади, отримавши чітко визначену партійну спрямованість, набула нових рис. Важлива роль у розбудові радянської держави і права відводилась громадським організаціям і перш за все профспілкам і комсомолу.

Українська РСР мала свою Верховну Раду, яка згідно із ст. 23 Конституції 1937р., визнавалась єдиним законодавчим органом УРСР, який самостійно здійснює законодавство з питань, що входили до компетенції республіки, при умові, коли це не суперечило радянському союзному законодавству [2].

УРСР стала першою в СРСР республікою, яка змогла розробити і прийняти відповідні нормативні акти, що визначали організацію і діяльність місцевих рад. 31 травня 1957 року Президія Верховної Ради УРСР схвалила положення про обласну, районну, міську, районну у місті, сільську, селищну ради депутатів трудящих, які стали основою для майбутніх законів про ці органи.

Система політичної влади і державного управління в УРСР була позбавлена суб'єктної самостійності. Водночас Україна була надзвичайно важливим в економічному, політичному, геостратегічному плані регіоном радянської імперії, мала формальні ознаки державності, представництво в ООН. З усіх республіканських парторганізацій тільки Компартія України мала аналогічний з КПРС вищий партійно-державний орган – Політбюро [3].

Організаційно-правова робота з десталінізації політичного режиму сприяла лібералізації діяльності органів влади та державного управління в УРСР. Так, ще у вересні 1953р. ухвалено Указ Президії Верховної Ради СРСР, за яким Верховному Суду надавалось право переглядати за протестами Генерального прокурора рішення колишніх колегій ОДПУ, "трійок", НКВС та

"особливої наради" при НКВС-МДБ-МВС СРСР. Тоді ж було скасовано трибунали військ МВС, "особливу нараду" МВС [1, с. 170].

У 1954 р. були створені центральна та місцеві комісії з перегляду справ осіб, засуджених у 1934-1953 рр. за політичними обвинуваченнями. Наступного року вийшла постанова Ради Міністрів СРСР "Про трудовий стаж, працевлаштування та пенсійне обслуговування громадян, необґрунтовано притягнутих до карної відповідальності і згодом реабілітованих", згідно якої час перебування безпідставно репресованих громадян в ув'язненні, а також на засланні зараховувався як у загальний трудовий стаж, так і у стаж роботи за фахом.

Реорганізація судової влади в Україні була завершена наприкінці 1958 р. прийняттям основ законодавства про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік та закону про судоустрій УРСР від 30 червня 1960 року.

У повоєнні роки чинні норми законодавства не відповідали політичним та соціально-економічним умовам. З цього приводу 14 травня 1956 р. Президія Верховної Ради УРСР прийняла постанову "Про перегляд кодексів законів Української РСР". XX з'їзд КПРС (1956 р.) проголосив курс на демократизацію суспільства й розширення прав союзних республік. Незадовго перед цим Верховна Рада СРСР прийняла Закон "Про віднесення до відання союзних республік законодавства про устрій судів союзних республік, прийняття цивільного, кримінального та процесуального кодексів". Так, 18 липня 1963 р. Верховна Рада УРСР прийняла Цивільний кодекс УРСР, що розвинув і конкретизував положення загальносоюзних основ з урахуванням судової практики СРСР і УРСР. Базою для створення нового Кримінального кодексу УРСР, що був затверджений Верховною Радою УРСР 28 грудня 1960 р., стали "Основи кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік", прийнятті Верховною Радою СРСР 25 грудня 1958 р. [4, с. 299].

У лютому 1962 р. Рада Міністрів УРСР доручила Міністерству юстиції до 1 жовтня цього року підготувати до друку рукопис шеститомного хронологічного зібрання чинних законів, указів Президії Верховної Ради УРСР, постанов і розпоряджень радянського уряду, що були прийняті у період 1917-1961 рр.

Радянське право УРСР носило в основному декларативний та суперечливий характер, розроблялось і спрямовувалось в основному ЦК КПРС, служило ідеологічною основою для забезпечення пріоритету держави над суспільством і особою.

Список використаних джерел

1. Тимцуник І.В. Реформування системи влади та державного управління в УРСР: зміст, особливості, наслідки (1953-1964рр): Моногр. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – 399 с.
2. Конституція (Основний Закон) УРСР. – К., 1954. – С. 24.
3. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С. Шемшученка. - К.:Парламент. вид-во, 1999. – С. 143-148.
4. Історія держави і права України: 2-е вид. доповнене. / За ред. О. Кузьминця, В. Калиновського. – К.: Україна, 2002. – 448 с.